

Marcus 12,18-27

7e van de herfst kleur: groen

ot: Job 19,23-27a
ap: Psalm 119,1-8
ep: Hebrëen 7,23-28
ev: Marcus 12,18-27

Liedsuggesties

intr: LB 126
ant: LAB 55
op: VWG 360
ot: CAN 401
ap: LB 119b, GvL 119-3,
VWG 207
ep: LB 756
ev: LB 322, LB 323,
LB 335, VWG 425
sl: LB 325
(ThM)

■ Bij deze dag

De 'voleindingszondagen' zijn een feest voor wie houdt van de visionaire kant van de liturgie – en welke krantenlezer houdt daar niet van? Is het mogelijk in de liturgie iets van de eschatologische vreugde te ervaren? We 'denken' niet aan Jezus, maar vieren Hem in het liturgische spel als de Levende en Aanwezige.

De evangelielezing maakt ons deelgenoot van een discussie: 'Hoe zit dat als de doden opstaan?' Dan zullen onze problemen en vragen zich wel eindeloos herhalen. Kan er een synoderapport worden geschreven over het land aan de overzijde, een land dat we niet kennen en niet zien? Voorwerp van speculatie. Een man huwde een vrouw, maar stierf kinderloos. In lijn met de wet van Mozes trouwde ze met diens broer, zodat de familielijn behouden zou blijven. Deze broer stierf echter ook, en zo verging het de vrouw tot zeven keer toe. Wie zal zij nu huwen bij de opstanding uit de doden? Een absurde speculatie. Waar het visioen ontbreekt, verwildert het volk. Jezus antwoordt: 'Hij is geen God van doden, maar van levenden; u dwaalt vreselijk!'

(JvB)

Een blijvende relatie met

Bij Job 19,23-27a en Marcus 12,18-27

Bij sommige vragen ben je niet alleen nieuwsgierig naar het antwoord, maar ook naar de achtergrond van de vraag. Waar komt die vraag vandaan? Waarom komt juist die persoon met deze vraag? Is de vraag ter zake? Is het een goede vraag waarop een helder antwoord mogelijk is? Dit wordt allemaal opgeroepen door de vraag waarmee de sadduceeën proberen Jezus bijbels klem te zetten. Ze vragen naar het geloof in de opstanding der doden, maar het gaat vooral ook over wie het in dit leven voor het zeggen heeft.

De sadduceeën

Over de sadduceeën is weinig bekend, en wat we van hen weten komt van anderen. Dat zijn doorgaans tegenstanders, dus die informatie is mogelijk gekleurd. In de dagen van Jezus vertegenwoordigden zij het religieuze establishment. De naam sadduceeën is waarschijnlijk afgeleid van de naam van de eerste hogepriester in de tempel van Salomo, Sadok. In het Hebreeuws is dat – anders dan in de weergave van de namen in vertalingen – goed te zien. De hogepriesters die een belangrijke rol speelden in de veroordeling van Jezus behoorden waarschijnlijk ook tot de sadduceeën.

Theologisch gezien zou je hen fundamentalisten kunnen noemen. Ze hielden strikt vast aan de boeken van Mozes en waren wars van vernieuwing. Daarin verschilden ze van de farizeeën, die ook openstonden voor een verdere ontwikkeling van de geloofsleer. Dat leidde onder andere tot een verschil van inzicht met betrekking tot de opstanding der doden en de rol van de engelen. Paulus maakt er slim gebruik van door de sadduceeën tegen de farizeeën uit te spelen (Hand. 23,6-9). In de bredere context van het verhaal in Marcus 12 speelt het ook een rol.

De opstanding

Op het eerste gezicht is de bewijsvoering van zowel de sadduceeën als van Jezus merkwaardig. Noch in de door de sadduceeën aangehaalde tekst uit Deuteronomium 25,5-6, noch in de door Jezus aangehaalde tekst uit Exodus 3,6 gaat het immers expliciet over het leven na de dood.

Wie Deuteronomium 25 opslaat, ziet dat er in het citaat in Marcus 12 iets belangrijks ontbreekt. Er staat namelijk bij wat de achtergrond is van deze zwagerplicht. Het gaat erom dat de naam van de overledene zal voortleven (Deut. 25,6). Dat past bij de traditionele manier waarop in de Hebreeuwse Bijbel over het leven na de dood van het individu wordt gesproken: je leeft voort in het nageslacht. Abraham stierf een goede dood, omdat hij lang geleefd had en afscheid kon nemen van het leven te midden van nakomelingen met goede, mede door Abraham bewerkte vooruitzichten. Volgens de sadduceeën kon je het daar ook maar beter bij laten. Hun grootste bezwaar tegen latere opvattingen over opstanding der doden, eeuwig leven en hemelse zaligheid was dat daarmee de grens tussen God en mens wordt overschreden. Ze waren het eens met Prediker:

'God is in de hemel en jij bent op aarde, dus moet je spaarzaam met je woorden zijn' (Pred. 5,1). Dat betekent ook dat je beter niet kunt speculeren over zoiets als een onsterfelijke ziel (Pred. 3,18-21) en dat je maar beter gewoon moet accepteren dat een mens sterfelijk is (Pred. 9).

Binnen de Hebreeuwse Bijbel ontdekken we echter ook een heel andere benadering. Dat heeft te maken met de situatie van de gelovige. Job accepteert niet dat het voor hemzelf met de dood allemaal uit zou zijn. Hij wil dat hem hoe dan ook recht gedaan wordt. Het mag toch niet zo zijn dat met zijn dood zijn klacht zou verdwijnen. Hij wil zijn woorden wel voor altijd in een rots graven (Job 19,23-24). Hij gaat ook tot het uiterste in zijn Godsvertrouwen, ook al kan hij niet precies beschrijven hoe dat dan gestalte zou kunnen krijgen. Dit is een heel andere en ook passender manier van omgaan met de vraag naar het leven na de dood. Het is niet iets van rationeel op een rijtje krijgen hoe het precies zit. Het is meer een sprong van vertrouwen in een blijvende relatie met God.

Zo moeten we dan ook het antwoord van Jezus zien. In het aangehaalde verhaal van Gods openbaring aan Mozes bij de brandende maar niet verterende doornstruik gaat het niet expliciet over het leven na de dood. Het gaat wel over de blijvende relatie met God. Wat dat betreft is die brandende doornstruik ook een mooi symbool. Het gaat om een vuur dat in je blijft branden zonder dat het je verteert.

De vragen

Het verhaal van de discussie met de sadduceeën is onderdeel van een drieluik. In de NBV is dat goed weergegeven door Marcus 12,13-34 samen te nemen onder het opschrift 'Confrontatie met farizeeën, herodianen en sadduceeën'. Het begint met de nadrukkelijk als strikvraag gepresenteerde vraag van farizeeën en herodianen over belasting. Daarna volgt de vraag van de sadduceeën over de opstanding. Ten slotte vraagt een van de schriftgeleerden naar het belangrijkste gebod. Daar zit een stijgende lijn in: van geld via persoonlijk heil naar de liefde.

De vragenstellers blijken steeds beter te begrijpen waar het Jezus om te doen is. De sadduceeën krijgen te horen dat ze 'vreselijk dwalen', terwijl aan het slot wordt vastgesteld dat de schriftgeleerde 'niet ver van het Koninkrijk van God is'. Jammer is het wel dat de groep van vragenstellers inmiddels wel heel klein is geworden. De volgende keer dat de hogepriesters en schriftgeleerden in beeld komen, maken ze plannen om definitief van Jezus af te komen. De tijd van vragen is bij hen voorbij.

(KS)

■ Anders gedaan

Kompas

Bij Psalm 119,1-8 en Marcus 12,18-27

Hoe weet je of je de goede weg gaat in je leven? Of dat je aan het dwalen bent? Op wie of wat stel je je vertrouwen? Wat is jouw kompas?

Gemeentemoment

In plaats van een kindermoment een gemeentemoment, wellicht pas na een lezing uit een Bijbel die voor alle leeftijden geschikt is. Tijd om in beweging te komen. Maak sporen van voetstappen (uitgeknipt uit papier, vastgeplakt op de vloer): elk spoor komt op een andere plek uit. Richt die plekken in met een activiteit over 'de weg gaan', 'spoorzoeken', 'vertrouwen', etc. Bijvoorbeeld iemand die een kompas uitlegt en een speurtocht(je) heeft uitgezet, of een plek waar een vertrouwensoefening gedaan kan worden (zoals je geblinddoekt door een ander laten leiden), maar ook gesprekstafels met vragen zoals hierboven gesteld. Bij veel tijd kun je rouleren.

Oogst met elkaar wat goed ging en wat lastig was. Is er een rode draad of een gezamenlijk kompas te vinden?

Gebed

Trouwe God,
de goede weg zoeken gaat het beste niet alleen,
maar met elkaar en met U.

We bidden U voor onze reisgenoten,
dat we omzien naar elkaar,
en vertrouwen hebben in de weg die voor ons ligt.

We bidden U voor wie ber(g)en op de weg zien;
effen hun weg waar mogelijk,
bied een omleiding waar nodig.

We bidden U voor wie op de automatische piloot gaan
en zo hun reisgenoten en de weg over het hoofd zien;
open hun ogen voor nieuwe wegen.

We bidden U voor onszelf,
als we samen op weg gaan als uw gemeente.
Wees ons kompas, wijs ons de goede richting.
Amen.

(WN)